

Mål C-410/23 [Pielatak]¹**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

3 juli 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

26 maj 2023

Klagande:

I. SA

Svaranden

S.J.

Föremålet för prövning i målet vid den nationella domstolen

Överklagande av en dom som meddelats av domstolen i första instans angående ett yrkande om betalning av avtalsvite för en förtida uppsägning av ett avtal, vilket ingåtts för en bestämd tid, om leverans av el till en elkund som är jordbrukare.

Föremål och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Den första frågan avser huruvida en jordbrukare, vilken ingår ett avtal om köp av el för både sitt lantbruk och ett hushåll, ska anses vara en konsument i den mening som avses i artikel 2 b och c i direktiv 93/13/EEG. Den andra frågan avser huruvida det enligt bestämmelserna i direktiv 2009/72/EG är tillåtet att ålägga jordbrukaren avtalsvite på grund av att vederbörande har sagt upp ett sådant avtal.

¹ Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Omfattas en jordbrukare som ingår ett avtal om köp av el både för sitt lantbruk och för sitt hushåll av tillämpningsområdet för artikel 2 b och c i direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal och av den definition av en konsument som anges däri samt i skäl 17 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG?

2. Ska artikel 3.5 och 3.7, skäl 51 samt punkt 1 a och e i bilaga I i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG, enligt vilken en avgift inte ska tas ut av konsumenter när de frånträder ett avtal om tillhandahållande av eltjänster, tolkas så, att de utgör hinder för att en elkund som är konsument åläggs ett avtalsvite när vederbörande säger upp ett avtal om leverans av el som ingåtts för en bestämd tid (artikel 4j.3a i energilagen av den 10 april 1997)?

Anförda gemenskapsrättsliga bestämmelser

Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, artikel 2.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, skäl 17.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG, skäl 51, artikel 3.5 och 3.7 samt punkt 1 a och punkt 1 e i bilaga I.

Anförda nationella bestämmelser

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (energilag av den 10 april 1997), artikel 4j.3a,

”3a. En slutförbrukare får genom en skriftlig förklaring till elföretaget säga upp ett avtal som ingåtts för en bestämd tid, enligt vilket ett elföretag förser förbrukaren med gasformiga bränslen eller el, utan att bära andra kostnader eller utge andra ersättningar än de som följer av avtalet.”

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (civillagen av den 23 april 1964), artiklarna 22¹ (definition av konsument), 43¹ (definition av näringsidkare), 385¹ (otillåtna villkor i konsumentavtal), 483 § 1 (avtalsvite) och 484 (avtalsvitesbelopp).

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 18 mars 2017 ingick I. S.A., en elleverantör, ett övergripande avtal om försäljning av el med S.J., som är jordbrukare. Ett lantbruk som tillhör S.J. identifierades som förbrukningspunkten för denna el. Enligt avtalet skulle försäljningen påbörjas den 1 januari 2018. Avtalet ingicks för en bestämd period fram till den 31 december 2021. För det fall avtalet sades upp före detta datum eller för det fall avtalet inte kunde fullgöras av skäl som kunde hänföras till elkunden, var denne skyldig att betala en avgift enligt de allmänna avtalsvillkoren.
- 2 Genom skrivelse av den 5 maj 2017 meddelade S.J. att han frånträdde avtalet genom att utöva den lagstadgade ångerrätt som gäller för konsumentavtal. S.J. förklarade sig dessutom undandra sig de rättsliga följderna av det ingångna avtalet på grund av ett misstag och gjorde gällande att avtalet var ogiltigt. Han hävdade att han vid avtalets ingående vilseleddes av en företrädare för I. SA, vilken överraskade honom under arbetets gång och inte förklarade alla omständigheter kring avtalet.
- 3 Genom skrivelse av den 22 maj 2020 meddelade bolaget I. SA att de invändningar som S.J. gjort inte var giltiga. Bolaget utfärdade en debetnota enligt vilken S.J. fram till den 7 juli 2020 skulle betala ett avtalsvite för förtida uppsägning av avtalet samt utfärdade en faktura avseende den el som levererats mellan den 1 januari och den 10 januari 2018.
- 4 S.J. vägrade att betala de angivna beloppen. Bolaget I. SA har inte levererat någon el till S.J. Leveransen av el till S.J. utfördes av ett annat bolag under den period som angavs i fakturan.
- 5 Genom en stämningsansökan av den 14 april 2021 begärde bolaget I. SA att S.J. skulle förpliktas att betala för den levererade elen jämte ränta och det avtalsenliga avtalsvitet för förtida uppsägning av avtalet.
- 6 S.J. yrkade att talan skulle ogillas i dess helhet och anförde att avtalet var ogiltigt, att käranden inte hade fullgjort avtalet och att svaranden av denna anledning hade frånträtt det.
- 7 Domstolen i första instans ogillade talan. I. SA överklagade domen i första instans till den hänskjutande domstolen.

Parternas huvudsakliga argument vid de nationella domstolarna och de argument som framförts av domstolen i första instans

- 8 S.J. anser att han är konsument, eftersom distributionen och försäljningen av el inte enbart berör dennes lantbruk, utan framför allt hans hushåll.
- 9 Domstolen i första instans ogillade talan om betalning, trots att den ansåg att S.J. inte var konsument. Detta med motiveringen att enligt artikel 221 i civillagen avses med konsument varje fysisk person som utför en rättshandling gentemot en näringsidkare som inte har ett direkt samband med dennes näringsverksamhet eller yrkesverksamhet. I avtalet angavs det emellertid att elen levereras till ett "lantbruk" och att avtalet är avsett för icke-konsumenter. S.J. angav visserligen att den köpta elen även skulle användas i hushållet, men enligt domstolen i första instans var detta emellertid inte tillräckligt för att S.J. skulle betraktas som konsument. Han kunde därför inte utöva den ångerrätt som förskrivs i lagar om konsumenträttigheter, och hans invändningar var därför verkningslösa.
- 10 Domstolen i första instans tillämpade däremot artikel 4j.3a i energilagen, enligt vilken slutförbrukaren kan säga upp ett tidsbegränsat avtal enligt vilket elföretag förser förbrukaren med gasformiga bränslen eller el, utan att bära andra kostnader eller utge andra ersättningar än de som följer av avtalet.
- 11 Enligt domstolen i första instans skulle yrkandet om betalning av avtalsvite inte bifallas, eftersom avtalsvite enligt artikel 483 § 1 i civillagen består i ersättning för skada till följd av att en icke ekonomisk förpliktelse inte fullgjorts eller har fullgjorts på ett bristfälligt sätt. Vid försäljning av el är föremålet för köparens prestation betalningen av priset, det vill säga en tjänst av ekonomisk karaktär. Domstolen i första instans fann att S.J. enligt avtalsvillkoret inte kunde åläggas att betala avtalsvite när han frånträdde avtalet på eget initiativ, eftersom hans skyldighet var av ekonomisk karaktär.
- 12 Dessutom ogillade domstolen i första instans yrkandet om betalning av den el som förbrukats eftersom det hade fastställts att I. SA inte hade levererat någon el till S.J.
- 13 I sitt överklagande gjorde I. SA. gällande att bevisningen hade missuppfattats och även att artikel 4j.3a i energilagen hade åsidosatts genom den felaktiga tolkningen att bolaget I. SA inte har rätt att göra åberopa avtalsvite på grund av förtida uppsägning av avtalet, trots att det tydligt framgår av denna bestämmelse att kunden kan åläggas ytterligare kostnader när skyldigheten att betala dessa kostnader följer av avtalet, vilket är fallet här.
- 14 Bolaget I. SA har även åberopat ett åsidosättande av artikel 483 § 1 i civillagen (avseende möjligheten att kräva betalning av ett belopp, avtalsvite, som ersättning för den skada som följer av att en icke ekonomisk förpliktelse inte fullgörs eller fullgörs på ett bristfälligt sätt) genom att den inte tillämpats och den felaktiga bedömningen att avtalsvitet skulle betalas på grund av underlåtenhet att fullgöra en betalningsskyldighet, medan avtalsvitet förbehölls i händelse av uppsägning av

avtalet inom den föreskrivna avtalsperioden (vilket således är ett konkret handlande från kundens sida) och inte vid underlåtenhet att fullgöra en ekonomisk förpliktelse.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 15 Den första frågan syftar till att få klarhet i huruvida en jordbrukare som köper el för både sitt lantbruk och sitt hushåll ska anses vara konsument.
- 16 I direktiv 93/13 definieras de avtal som direktivet är tillämpligt på med hänvisning till avtalsparternas ställning beroende på om de handlar för ändamål som har samband med deras näringsverksamhet eller yrkesverksamhet (EU-domstolens dom av den 21 mars 2019 i mål C-590/17, Pouvin och Dijoux, punkt 23). Enligt EU-domstolens fasta praxis ska begreppet konsument i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13 bedömas mot bakgrund av ett funktionellt kriterium, som består i att bedöma huruvida avtalsförhållandet i fråga har tillkommit inom ramen för en verksamhet som saknar samband med en yrkesutövning (EU-domstolens beslut av den 14 september 2016 i mål C-534/15, Dumitras, punkt 32). I förevarande fall är det inte möjligt att göra någon funktionell åtskillnad, eftersom avtalet har ingåtts såväl för jordbruksändamål som för hushållsändamål.
- 17 I rådets direktiv 93/13 regleras inte avtal av dubbel karaktär. Det är först i skäl 17 i direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter som unionslagstiftaren uttryckligen har angett att "[o]m, beträffande avtal med dubbla syften, ett avtal ingås för ändamål som dels faller inom, dels faller utanför personens egna närings- eller yrkesverksamhet och näringssyftet är så begränsat att det inte dominerar avtalets övergripande sammanhang bör den personen även anses såsom konsument".
- 18 I sin dom av den 20 januari 2005 i mål C-464/01, Gruber, slog EU-domstolen emellertid fast att en person som ingår ett avtal avseende en vara som är avsedd att användas delvis yrkesmässigt och delvis utanför dennes yrkesmässiga verksamhet, inte har rätt att åberopa bestämmelser om konsumentskydd "förutom om den yrkesmässiga användningen är så marginell att den i sammanhanget är av försumbar betydelse för transaktionen i fråga. *Det faktum att den icke yrkesmässiga sidan överväger är i detta avseende utan betydelse*".
- 19 I domen av den 27 oktober 2022, S.V., C-485/21, punkt 27, underströk EU-domstolen däremot att en enskild person som är part i ett avtal om förvaltning av en fastighet har rätt till konsumentskydd "förutsatt att personen inte använder lägenheten för ändamål som *uteslutande* omfattas av vederbörandes närings- eller yrkesverksamhet". EU-domstolen uppställde därför i detta fall som kriterium frågan huruvida användningen uteslutande faller inom närings- eller yrkesverksamhet.
- 20 Mot denna bakgrund uppkommer frågan hur begreppet konsument, mot bakgrund av artikel 2 b i rådets direktiv 93/13/EEG, ska tolkas i en situation där ett avtal är

av blandad karaktär, det vill säga när avtalet dels åsyftar avtalsparten i egenskap av konsument, dels i egenskap av näringsidkare. Är det i en sådan situation nödvändigt att fastställa avtalets huvudsakliga syfte eller är det tillräckligt att endast fastställa att avtalet inte uteslutande är av närings- eller yrkesmässig karaktär? EU-domstolens svar kommer därför att göra det möjligt att bedöma avtal som är av dubbel karaktär och som i lika hög grad tjänar såväl driften av ett jordbruk som ett hushåll. Med tanke på att det finns en tendens att utvidga tillämpningsområdet för konsumentskydd är det lämpligt att fastställa vilka kriterier som bör antas för att skydda konsumenterna.

- 21 **Den andra frågan** har ställts för att få klarhet i huruvida en nationell bestämmelse i vilken det föreskrivs en möjlighet att ålägga en elkund, som är konsument, ett avtalsvite vid förtida uppsägning av ett avtal om leverans av el, vilket ingåtts för en bestämd tid, är förenligt med unionsrätten.
- 22 Den hänskjutande domstolens tvivel grundas i artikel 4j.3a i energilagen i vilken det föreskrivs en möjlighet för slutförbrukaren att säga upp avtalet om leverans av el utan att ådra sig andra kostnader eller tvingas utge andra ersättningar än dem som följer av avtalets innehåll. Bestämmelsen avser därför ett avtal i vilket parterna kan ange avtalets löptid och villkoren för dess upphörande.
- 23 Dessa tvivel har tagits upp i samband med direktiv 2009/72/EG. Enligt den hänskjutande domstolen är den överordnade princip som kommer till uttryck i detta direktiv möjligheten att fritt byta elleverantör samt konsumentens särskilda skydd. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutförbrukare, och de ska särskilt se till att utsatta kunder får tillräckligt skydd. Åtminstone när det gäller hushållskunder ska dessa åtgärder omfatta dem som anges i bilaga I. Vid byte av leverantör ska även möjligheten att frånträda avtalet vara nära sammankopplad.
- 24 Syftet med lagstiftningen är å ena sidan att skydda elkunder, särskilt konsumenter, och att garantera deras rättigheter, och å andra sidan att säkerställa lika tillgång för elföretagens kunder. Den hänskjutande domstolen erinrar i detta sammanhang om EU-domstolens rättspraxis, såsom den bland annat framgår av dom av den 7 september 2016, ANODE (C-121/15, punkt 36), dom av den 30 april 2020, Overgas Mrezhi och Balgarska gazova asotsiatsia (C-5/19, punkt 56) och dom av den 14 oktober 2021, Viesgo Infraestructuras Energéticas (C-683/19, punkt 44). I denna rättspraxis fastställs villkoren för att ett statlig ingripande avseende fastställandet av elpriser inom ramen för direktiv 2009/72 ska vara tillåtet, även om ett sådant ingripande utgör ett hinder för skapandet av en konkurrensutsatt elmarknad.
- 25 Det grundläggande problemet med den garanterade friheten att byta energileverantör är möjligheten att ta ut en avgift av en energikonsument vid uppsägning av ett tidsbegränsat avtal. Det följer av artikel 3.7 i direktiv 2009/72/EG jämförd med bilaga I punkt 1 a och e, att det inte ska tas ut någon

avgift vid byte av leverantör och vid uppsägning av avtalet för en kund som är konsument.

- 26 Energilagen innehåller dock ingen bestämmelse om ett sådant undantag. I nationell rätt får en slutkonsument, enligt artikel 4j.3a i energilagen, säga upp ett avtal om leverans av el som ingåtts för en bestämd period utan att bära andra kostnader och eller utge andra ersättningar än de som följer av avtalets innehåll. Denna bestämmelse gör det därför möjligt att i ett sådant avtal föreskriva att mottagaren kan debiteras de ”kostnader och ersättningar” som anges i avtalet. Energilagen anger inte några andra kriterier för dessa kostnader och ersättningar samt anger inte heller något undantag för konsumenter.
- 27 När det gäller konsumenter är det enligt nationell doktrin endast tillåtet att en uppenbart orimlig sanktion för uppsägning av avtalet betraktas som ogiltig i transaktioner med konsumenter. Det är därför möjligt att kontrollera avtalsvitebeloppet inom ramen för en missbrukskontroll. Så är bland annat fallet om sådana sanktioner i praktiken leder till att uppsägningen av tidsbegränsade avtal förhindras, vilket skulle strida mot artikel 4j.3a i energilagen, enligt vilken ett tidsbegränsat avtal får sägas upp.
- 28 Den hänskjutande domstolen anser att tillåtligheten av sådana avtalsviten, vilka åläggs konsumenter, kan omintetgöra de skyddsfunktioner som föreskrivs i artikel 3.5 och 3.7 i direktiv 2009/72/EG.

ARBETSDOKUMENT